

Je na Halloweenu něco škodlivého?

Podzimní počasí nás nenápadně upozorňuje na blížící se svátky, v nichž si katolická církev připomíná své společenství s těmi, kteří nás předešli na věčnost se znamením víry: svátek Všech svatých a svátek Všech věrných zemřelých. V dlouhé křesťanské tradici naší země jsou tyto svátky spojeny nejen s bohoslužbami a modlitbami za zemřelé, ale též s návštěvou hřbitova, zdobením hrobů a zapalováním svící. Nedělají to pouze křesťané, i v občanském kalendáři najdeme 2. listopadu označení Památka zesnulých. Je to vlastně podobné jako s jinými křesťanskými svátky. Tak třeba Vánoce nejsou dnes významné pouze pro křesťany, ale i většinová nekřesťanská společnost je slaví jako důležité svátky spojené s přelomem kalendářního roku a s významem rodiny, i když nás už celý prosinec provází melodie starých křesťanských vánočních koled na ulicích a v supermarketech. A křesťanský smysl Velikonoc značná část našich spoluobčanů už nezná ani v náznaku, jsou pro ně prostě svátkem oslavujícím jaro. Protože se setkáváme s takovým posunutím významu téměř na každém kroku, ani ho příliš nevnímáme.

Se svátky lidově nazývanými Dušičky je to v posledních letech poněkud jiné. S otevřením hranic k nám vtrhly prvky kultur, které byly naší zemi dříve příliš vzdálené a později, v době totality, sem proniknout nemohly. Patří mezi ně Halloween, svátek, který se časově shoduje právě s Dušičkami, ale jeho obsah se zdá na první pohled poněkud jiný. Kdyby tradice, které jsou s ním spojené, vyjadřovaly podobně obecné hodnoty jako je oslava jara nebo význam rodinné pospolitosti, asi bychom si ho jako křesťané ani příliš nevšimli. Proč je to s Halloweenem jiné? Proč dostávám každý rok v tomto období řadu dotazů, zda se mohou (nebo dokonce smějí) děti z křesťanských rodin slavení tohoto svátku účastnit? Inu proto, že obsah tohoto svátku je na první pohled náboženský. A křesťanští rodiče mají obavu, aby se jejich děti nedostaly nenápadně do kontaktu s pohanským náboženstvím. Podívejme se tedy, jak to je s pohanskostí svátku Halloween.

V posledních letech se mnoho lidí v naší zemi zajímá o keltské náboženství. To proto, že Keltové žili na našem území ještě dávno před Slovany, v éře několika staletí před Kristem. Jejich kmeny obsazovaly v různých vlnách území sahající až na Britské ostrovy – i na území dnešního Irsku. O jejich náboženství toho příliš nevíme, ale nějaké záznamy se dochovaly prostřednictvím

Římanů, kteří si Kelty postupně podrobili. Keltové vyznávali mnohobožství a věřili v duchy zemřelých. Jejich svátky se shodovaly s jarní a podzimní rovnodenností. A právě s podzimní rovnodenností byl spojen svátek přelomu roku Samhain – konec léta a začátek zimy. A zima byla spojena s chladem, tmou a také se smrtí. Keltové věřili, že večer před tímto svátkem se ruší hranice mezi živými a mrtvými a duchové zemřelých se mohou vrátit na zem. Jejich přítomnost podle keltské víry usnadňovala keltským kněžím předpovídat budoucnost, což bylo na začátku dlouhé a nebezpečné zimy důležité. Součástí slavnosti tehdy byl posvátný oheň, k němuž lidé přicházeli v maskách zvířat, aby si přáli štěstí pro čas zimy. S příchodem Římanů na keltská území se tento svátek smísil s římským svátkem zemřelých nazývaný Ferálie a se svátkem Pomona oslavující bohyni stromů a ovoce. Do slavení svátku se přimíchaly i prvky čarodějnictví a her spojených s ovocem. V prvních stáletích po Kristu měl svátek opravdu pohanské rysy. S příchodem křesťanství do těchto zemí se misionáři pokusili dát tomuto pohanskému významu nový smysl – křesťanský. Mnozí historici se domnívají, že když papež Bonifác IV. označil v 7. století po Kristu 1. listopad jako svátek Všech svatých, byl to výraz právě této snahy dát pohanskému svátku nový, křesťanský smysl.

To, co v něm do té doby souviselo s duchy a s překonáváním zla, začalo být vykládáno jako připomínka ďábla, který usiluje o lidskou duši. Však samotný anglický název svátku All – hallow – even znamená v doslovném překladu předvečer svátku Všech svatých. A tradiční hry spojené s jeho oslavou – dětské masky, koledování s pokřikem Dej mi koledu nebo ti něco provedu, darování sladkostí či vystavování vydlabaných dýní ozářených svíčkou za oknem – jsou vlastně lidový zvyk, který rozšířili Irové do Spojených států amerických, když v 18. století díky ohromnému hladomoru opustilo Irsko tři čtvrtě milionu obyvatel, kteří se usidlovali po celém území dnešních Spojených států. Ale tradice, kterou sem přinášeli, už byla tradice, kterou oni sami chápali jako křesťanskou.

Ptáte se, zda je Halloween křesťanský zvyk nebo pohanský? Řekla bych, že s Halloweenem je to podobné jako s našimi lidovými zvyky, které doprovázejí křesťanské svátky. O Vánocích se podle některých historiků stal Kristus pro křesťany tím pravým oslavovaným sluncem, v němž dali křesťané nový význam svátku zavedenému římským císařem Aureliánem (svátek zrození nepřemožitelného slunce). A která z farnic se na velikonoční pondělí nenechá ráda vymrskat od ministrantů před kostelem – přičemž „omlazení dívek“ mladými proutky plnými jarní mízy určitě nemá kořeny v křesťanství.

Tak se zdá, že dětské slavení Halloweenu v Čechách je spíše výrazem setkání různých kultur než výrazem nástupu nových pohanských náboženství. Halloween je lidový zvyk, který doprovází křesťanský svátek, ovšem až dosud byl svázán se zeměmi, jako je Irsko, Anglie nebo Spojené státy. Můžeme v něm najít některé pohanské či magické prvky podobně jako v masopustních karnevalech nebo ve velikonoční pomlázce v našich lidových zvycích napojených na křesťanské svátky. Naše děti by měly takovým prvkům v lidových zvycích porozumět obecně, aby dobře odlišily podstatu křesťanské víry od lidových zvyků. A skutečnost, že lidé, kteří s námi nesdílejí křesťanskou víru, podléhají často snáze konzumní nabídce supermarketů než my, křesťané, to je prostě atmosféra, ve které vychováváme své děti (prodávají se halloweenské kostýmy, vydlabané dýně i celé halloweenské výzdoby dětských pokojů).

Hovořme s dětmi o tom a umožněme jim, aby dobře rozlišily to, co je podstatné, od toho, co je pouze hezké a poetické, a to zase od toho, co je čistě konzumní nebo co by jim mohlo škodit.

doc. Ludmila Muchová, Ph.D.

